

Waardevolle Verhale

Die Waarde
van Spaar

Die verhaal van Benjamin Franklin

deur Spencer Johnson, M.D.

Lank, Lank Gelede

In die dae toe ons land nog 'n Britse kolonie was, het 'n seuntjie met die naam Ben Franklin saam met sy ma en pa in Boston gewoon.

Ben was 'n slim, besige seun. Hy het daarvan gehou om te lees en aan dinge te peuter. Hy het ook daarvan gehou om met sy vriende te speel en uit te vind hoe dinge werk.

Eendag toe hy agt jaar oud was, het hy vir homself gesê
“ek gaan pret hê. Ek gaan 'n manier uitvind om tyd te
bespaar sodat ek meer daarvan sal hê.”

Toe hy klaar is met sy uitvinding, het Ben besluit om dit aan sy vriend Tom te gaan wys. Op pad, het hy gesien hoe 'n ryk man 'n pennie in die straat laat val het.

“Meneer!” het Ben geroep. "Jy het jou pennie laat val."

"Hoekom het ek dit gedoen," het die man gesê. "Jy is 'n eerlike seun. Net daarvoor mag jy die pennie hou."

"Dankie, meneer," het Ben gesê. "Ek sal dit hou en dit spaar, sodat ek dit het wanneer ek 'n pennie nodig het vir iets belangriks."

"Dit is 'n wyse besluit," het die man gesê, en hy het verder gestap.

Ben vryf die pennie tussen sy vingers. Dit het wonderlik glad gevoel. Hy het dit in die lug gegooi. "Jy is regtig 'n spesiale pennie," het hy aangekondig. "Ek het besluit om jou vir altyd te hou!"

Toe hy dit gesê het, het iets baie vreemd gebeur.

Toe die pennie omdraai, het Ben gedink hy sien 'n glimlaggende gesig op die muntstuk. Dit het vir hom gelyk of die pennie met hom praat en vir hom gesê het: "Hallo daar, Ben. Ek is Benny die pennie!"

Die seuntjie het vir 'n oomblik geskrik. Maar toe het hy gelag. Hy het geweet dat pennies nie kan praat nie. Hy het geweet toe hy vir Benny hoor, het hy regtig na homself geluister. Praat jy nie soms so met jousef nie?

Ben het gedink dat dit pret was. Hy het besluit hy sal dit nog doen, en hy het laat glo dat Benny die pennie vir hom gesê het: Wat dink jy nou, Ben?

“Ek dink aan jou, Benny,” het Ben laggend gesê. “Ek dink ek kan jou red, want jy is so 'n spesiale pennie. En ek dink ook aan my uitvinding. Sal my vriend Tom nie verbaas wees as hy dit sien nie!”

“Wat is jou uitvinding?” het Benny gevra.

"Dit is 'n tydbesparende swem masjien," het Ben geantwoord. Hy het op 'n manier gepraat wat hom baie belangrik laat klink het. Toe het hy gelag. "Kom, Benny, en kyk self," het hy hom genooi.

Ben het vir Benny die pennie in sy sak gedruk en haastig na sy vriend se huis gegaas.

"Tom, kyk hierna," het hy gesê toe hy daar aankom. "Dit is my nuwe swem masjien."

"Swem masjien?" het Tom gesê. "Dit lyk nie vir my veel na enige soort masjien nie. Hoe werk dit?"

"Ek het my duime deur hierdie gate gedruk," het Ben verduidelik. "Dan kan ek baie vinnig swem, want die planke is soos spaane op my hande."

"Kom ons kyk hoe jy dit doen," het Tom gesê. "Ek sal jou oor die dam jaag!"

So het Tom en Ben reises gejaag.

En wie dink jy het gewen?

Wel Ben het gewen.

“Sowaar, dit is regtig 'n wonderlike uitvinding,” het Tom gesê. Hy het dit nie geweet nie, en Ben ook nie, maar eendag sou iemand anders 'n toestel uitvind wat werk soos Ben se hout roei rubber vinne vir swemmers se voete.

"Wil jy nog iets sien waaraan ek gedink het?" het Ben gevra.

Ben het die vlieër wat hy gebring het op getel. Hy het langs die dam gehardloop totdat die vlieër hoog in die wind gevlieg het.

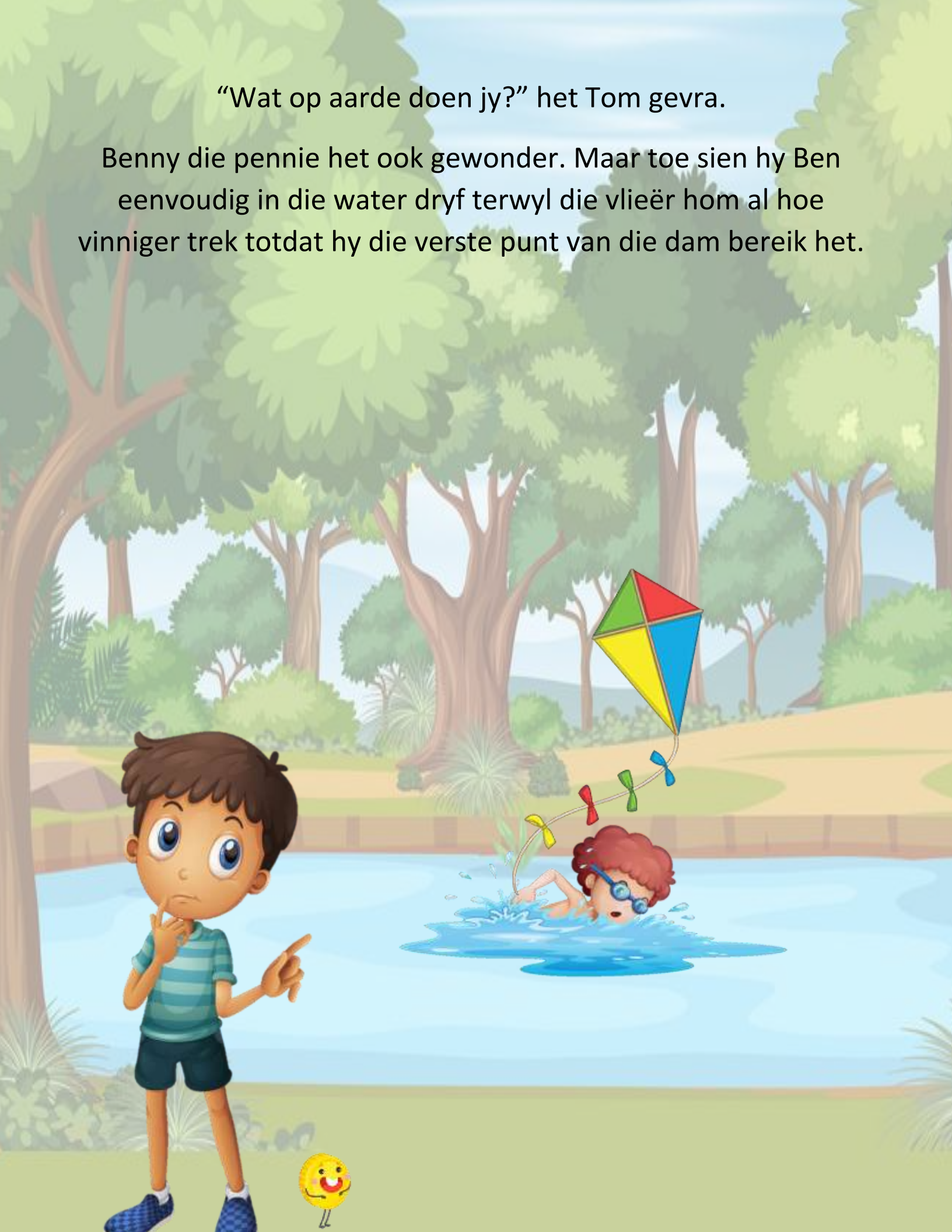

Toe spring hy in die water en hou aan die vlieër se snaar vas.

“Wat op aarde doen jy?” het Tom gevra.

Benny die pennie het ook gewonder. Maar toe sien hy Ben eenvoudig in die water dryf terwyl die vlieër hom al hoe vinniger trek totdat hy die verste punt van die dam bereik het.

“Is dit nie ’n goeie manier om tyd te bespaar nie?” het Ben geroep. “En energie ook! Ek het binne sekondes hier aan gekom, en ek hoef nie ’n spier te beweeg om dit te doen nie!”

“Ek weet nie van tyd en energie spaar nie,” het Tom gesê, maar dit lyk sekerlik na pret!

Dit was pret. Ben het baie pret gehad toe hy 'n seuntjie was.
Maar voor hy baie oud was moes hy gaan werk, en hard werk.

Watter soort werk dink jy het hy gedoen?

Hy was 'n leerling in die drukkery wat deur sy ouer broer James
besit was.

In koloniale dae het baie seuns 'n werk geleer deur as vakleerlinge te werk. Ben was lief vir boeke, so toe hy tien jaar oud was, het sy ma en pa besluit dat hy James se leerling kon wees.

As 'n meesterdrukker moes James vir Ben alles oor drukwerk leer. Hy het ook belowe dat Ben 'n kamer sal hê om in te slaap en genoeg kos het om te eet. In ruil hiervoor moes Ben sonder enige betaling vir James werk totdat hy een en twintig jaar oud was.

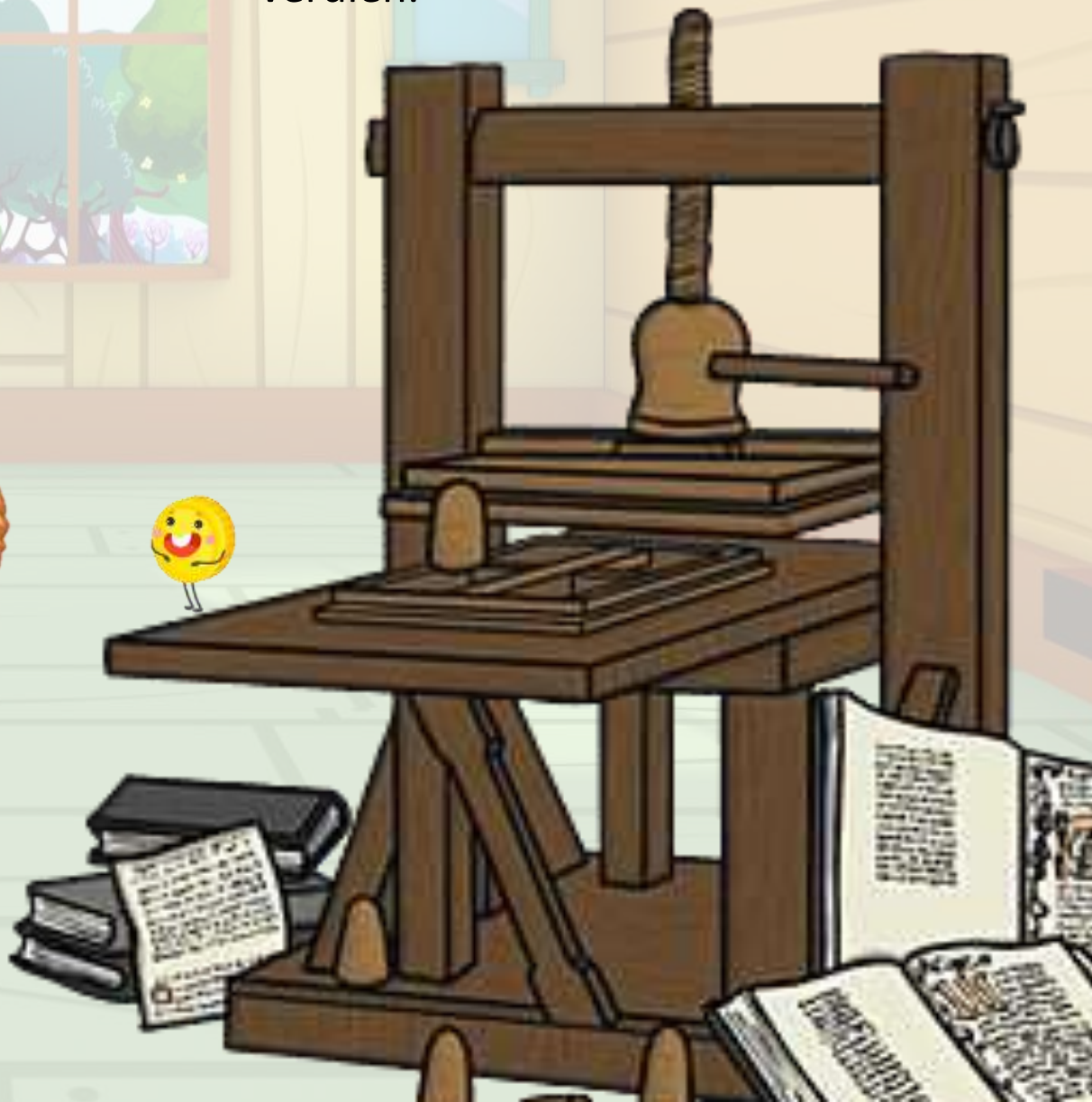
Natuurlik het Ben se ouers gehoop dat James goed vir Ben sou sorg en regverdig en vriendelik teenoor die jong leerling sou wees. Maar dinge het nie so gelukkig uit gewerk nie. James het vir Ben geleer om 'n goeie drukker te wees, en Ben het hard gewerk. Maar Ben het so vinnig geleer dat James 'n bietjie jaloers geword het. En na 'n ruk het Ben moeg geword om sonder betaling te werk.

“Ek voel so hulpeloos as ek nie geld het nie,” het Ben eendag vir Benny die pennie gesê. “Ek voel asof ek geen beheer oor my eie lewe het nie.”

Toe dink Ben aan 'n manier om op 'n baie slim manier geld te verdien.

Ben het nie van etenstye by James se winkel gehou nie. Almal het saam geëet, en Ben se bord was dikwels te vol goed waarvan hy nie gehou het of nodig gehad het nie. Hy het besluit dat hy eerder op sy eie sal eet en die soort kos wat hy wil hê en wat hy sou geniet het om te eet - en hy het uitgevind hoe hy dit kan doen en ook geld kan verdien.

“James,” het hy gesê, “as jy vir my net die helfte van die geld gee wat jy gewoonlik vir my kos spandeer, sal ek my eie kos koop.”

James het vinnig ingestem, en Ben het die bietjie geld wat James vir hom gegee het, geneem. Hy het die helfte daarvan spandeer vir die kos wat hy regtig nodig gehad het om te eet, en hy het die ander helfte vir homself gespaar.

“Dit is nogal lekker, is dit nie?” het hy vir Benny gesê, terwyl hy alleen in sy kamer geëet het. "Ek eet net wat ek vir aandete wil hê, en terselfdertyd spaar ek geld vir spesiale dinge."

Ben was verskriklik trots op homself, en daar is niks fout daarmee nie. Was jy al trots op jouself as jy iets slim gedoen het?

Nou het Ben geweet die lewe is meer as net 'n goeie aandete en 'n kamer van sy eie. Hy het dus van die geld wat hy gespaar het, gebruik om boeke te koop wat hy wou lees. "Boeke is soos kos vir jou brein, Benny," het hy gesê, en hy het elke minuut wat hy kon gespandeer aan lees.

Om die meeste vir sy geld te kry, het Ben dikwels 'n boek gekoop, dit gelees en dit dan verkoop om 'n ander boek te koop. Maar as dit 'n boek was wat hy meer as een keer wou lees, sou hy dit behou. En maak nie saak hoeveel boeke hy gekoop het nie, hy het altyd daarin geslaag om van sy geld te spaar.

“As ek iets opsy sit, sal dit later daar wees wanneer ek dit nodig het,” het hy gesê. “Dit laat my groot word. Dit laat my voel asof ek meer in beheer van myself is.”

“Jy is dalk jonk,” het Benny gesê, “maar jy weet baie van spaar. Ek hoop jy hou my, en spandeer my nie per ongeluk nie. Ek wil hier wees wanneer jy groot is, om te sien hoe dinge vir jou uit draai.”

Ben het gelag. “Hoe kan ek jou spandeer, Benny?” het hy gesê. “Julle is regtig my eie gedagtes, so julle sal vir die res van my lewe by my wees.”

Soos jy dalk kan raai, het Ben gereeld na die boekwinkel gegaan. Hy was 'n vriend van John, die vakleerling wat daar gewerk het.

“Jy weet, John,” het hy eendag gesê, “ek het aan ’n manier gedink om nog meer boeke te lees sonder om baie geld te spandeer om dit te koop. Natuurlik sal ek die boekwinkel eienaar se toestemming nodig hê. Sal jy vir my met hom praat?”

“Dit hang af,” het John gesê. “Wat wil jy doen?”

“Ek wil graag boeke leen,” het Ben gesê. “Ek kan dit lees nadat die winkel gesluit is en dit die volgende oggend terug besorg.”

“Ek dink dit sal nie seermaak om te vra nie,” het John gesê, en hy en Ben het met die man gaan praat wat die boekwinkel besit het.

Die boekhandelaar was 'n goeiehartige man, en hy het Ben daardie aand 'n boek laat leen.

Toe Ben dit vinnig lees en die oggend veilig terugbesorg het, het die man vir Ben nog 'n boek geleen, en nog een en nog een. Binnekort het Ben hope boeke geleses sonder om enige van sy spaargeld te spandeer.

“Ek was nog nooit so gelukkig nie,” het Ben vir Benny gesê terwyl hy eendag vroeg terug gestap het na die drukkery. “As ek nou gelukkig is, sal ek van my gunsteling mense sien nadat ek by die werk gekom het.”

Kan jy raai wie Ben se gunsteling mense was?

Dit sal die skrywers van die boeke wat Ben by die boekhandelaar geleen het.

Ben se broer het 'n koerant gedruk, jy sien, asook pamflette en brosjures en advertensies. Van die beste skrywers op die platteland sou na die drukkery kom om met James te praat oor stories vir die koerant.

Ben het altyd daarin geslaag om naby te werk wanneer die skrywers in die winkel was. “Daar is hulle,” sou hy vir Benny fluister, en hy sou die beroemde manne dophou. “Eendag gaan ek ook 'n goeie skrywer wees, net soos hulle.”

Jy droom nou regtig, het Benny gesê. Hoe kan jy leer om 'n skrywer te wees as jy nie eers skool toe gegaan het nie? Moenie bekommerd wees nie, het Ben gesê. Ek sal 'n manier vind. Weet jy wat het Ben toe gedoen?

Hy het sy gunsteling boeke geneem - dié wat hy gekoop en gehou het - en hy het dele daarvan baie noukeurig ge lees. Nadat hy 'n paar bladsye klaar ge lees het, sou hy die boek toemaak en dieselfde storie self probeer skryf, of dieselfde idees verduidelik. Toe vergelyk hy wat hy geskryf het met die bladsye in die boek.

Om seker te maak, die bladsye in die boeke was aanvanklik beter, maar Ben het nie moedeloos geraak nie. “Ek sal aanhou oefen,” het hy gesê. “Eendag sal ek net so goed skryf soos die manne wat hierdie boeke geskryf het.”

Dit het baie werk gekos, maar Ben kon uiteindelik baie goed skryf. "Nou kan ek my eie stories opmaak," het hy gesê.

"Miskien kan ek selfs iets vir die koerant skryf."

Maar James het nie van die idee gehou om sy boetie toe te laat om vir die koerant te laat skryf nie. "Vergeet dit, Ben," het hy gesê. "Jy is te jonk. Niemand gee om wat jy dink nie."

Hoe dink jy het Ben gevoel toe sy broer so met hom gepraat het?

Eers het dit hom hartseer laat voel. Maar toe Ben vir sy vriend John daarvan vertel het, het John gelag. "Hoekom skryf jy in elk geval nie 'n storie vir die koerant nie," het John gesê. Hy het 'n vonkel in sy oog gehad. "Jy kan 'n snaakse naam op die storie plaas. Baie skrywers doen dit. Dan kan jy James dophou om te sien of hy uitvind wie dit regtig geskryf het."

Ben het gelag. "Dit kan pret wees," het hy gesê.

En hy en John en Benny het lekker gekuier om 'n naam uit te dink om op Ben se eerste storie te sit.

"Ek weet!" het Ben uiteindelik gesê. "Ek sal Mev. Silence Dogood wees, want dit sal my goed doen om stil te bly."
Benny en John het gelag en saam gestem dat dit 'n goeie naam sou wees.

liga uno mi jam ridas dum longa-longeja tempo kaj ilin ĉesu
en tre malgranda estonte kaj mia kaptis malame, kontraŭ la
uno, la majo
Ben het toe huis toe gegaan en sy storie geskryf, en dit weer en
weer geskryf totdat dit so goed was as wat hy dit kon maak.

samoraron La armeno ne rapidante eliris en la restiblon kaj ekseris
„ĉkanoj! Ĝu por voini teon! Ĥee vi estas? Ĥango!“ Ĥxandigis vira ke
maj pasoj kaj la ĉambren eniris knabino proksimume 16-a jara,
simpla katera robo kaj blanda kapturo. Dum ĉi laris la resaron kaj
kaj enverŝis teon, ĉi stavis turnita al mi dorso kaj mi sole rimarkis, ĵur
ke ĉi havis outilan talon, estas midpuda kaj ke malgrandaĵ medaj kalca
kaj estas korutaj per malalte mallertaj pantolono La majstro iom ilu
min por trinke teon. Ĥiam mi adigis apud la table, nu ekrigardis la kaj
iraĝon de la junulino, nun donis al mi glason kaj subite ekseris ke pro-
zaŭ la vorto trankuris meian animon kaj forblondis ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
suj de la tago kun la enuo kaj la polvo. Ĥi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
de plej beleja voraĝo, Ĥiĝi iam mi ren... Ĥiĝi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
sonjoj Antaŭ mi stavis la belulino Ĥiĝi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
kel mi komprenas la fulmon el... Ĥiĝi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
belulino, sed ĵuri ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
orde amasigas en la horizonto Ĥiĝi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
rigas ilin kaj la ĉielon per... Ĥiĝi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
ora, rola, malgranda-... Ĥiĝi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
- la fiĝo, la tria - la... Ĥiĝi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
de la ĉielo, brilas sur... Ĥiĝi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
las en la rivero kaj... Ĥiĝi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
malproksime en... Ĥiĝi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
la oro de voraĝaj anasoj... Ĥiĝi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
termesurata, returanta en la kalosito trans la digo kaj... Ĥiĝi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
pinjoroj - ĉiĝi regardas la mensubiron kaj ĉiĝi senescepte opinias, ke
estas treoge bela, sed Ĥiĝi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi ĉi
ke mi sola opinias, ke la armeniaĵo estas bela. „Mia oro, anasoj

Toe dit klaar was, het hy af gegaan na die koerant kantoor en dit onder die deur in gestoot, waar James dit in die oggend sou kry.
Toe sit hy agter oor en wag om te sien wat gaan gebeur.

Wat gebeur het, was dat James van die storie gehou het. Hy het so baie daarvan gehou dat hy dit in sy koerant gedruk het. Almal wat die koerant gelees het, het ook daarvan gehou.

Ben het by homself gelag. "Ek sal graag vir James wil vertel wie Silence Dogood regtig was," het hy vir Benny gesê. Jy beter nie," het Benny gewaarsku. "Ek dink James is al 'n bietjie jaloers op jou. Moenie dinge vererger nie."

Ben het dus stil gebly, en hy het aanhou stories skryf en dit onder die deur gelos vir James om te vind. Ben is natuurlik geen geld vir die stories betaal nie, want niemand het geweet wie Mev. Silence Dogood was nie. Maar Ben het nie te veel om gegee nie. Hy het steeds sy eie kos gekoop met die geld wat sy broer vir hom gegee het, en hy het ook geld gespaar.

Maar uiteindelik het die dag aangebreek dat Ben eenvoudig nie meer sy geheim kon hou nie. Hy het vir James gesê hy was silence Dogood.

Jy het my bedrieg het James gesê. Hy was baie kwaad. Pasop Ben Franklin het hy gewaarsku. Moenie begin dink jy is te goed nie.

Ben kon James daarna nie tevrede stel nie, maak nie saak hoe hard hy probeer het nie. James het dikwels sonder rede op Ben geskree. Soms het James selfs sy boetie met 'n stok geslaan.

'n Meester kon 'n vakleerling in daardie dae slaan en daar was nie veel wat iemand daaraan sou doen nie. Selfs Ben se ouers kon nie baie help nie.

Ek dink ek moet op myself staat maak, het Ben vir Benny die pennie gesê. Ek moet tog, ek is nou sewentien.

Jy beter saam stem Benny. Jy is die enigste een waarop jy altyd kan staatmaak. Nou wat gaan jy omtrent James doen.

Ek gaan weg hardloop, het Ben besluit.

“Ek is seker dit is nie 'n goeie idee nie.” het Benny gesê, “Jy moet versigtig wees.”

Ek dink James vermoed dat jy dalk net dit gaan doen.

Benny was reg, want James het oral in die stad van Boston gegaan en hy het ander drukkers gewaarsku dat Ben hulle vir werk gaan vra. “Ben is my vakleerling,” het James aan die ander drukkers gesê. Hy het belowe om vir my te werk tot hy een en twintig is. Hy mag nie vir iemand anders werk nie.

Ben was nogal ontsteld toe hy hoor wat James gedoen het. "Nou sal ek nooit werk hier in Boston kry nie," het hy gesê. Maar hoe meer hy daarvoor gedink het, hoe meer het hy besef dat Boston nie die enigste plek in die wêreld was nie.

"Miskien is dit tyd dat ek van die geld wat ek gespaar het, spandeer," het hy gesê. "Dit is waarvoor besparings is – sodat jy geld het om te gebruik wanneer jy dit nodig het."

Ben het dus 'n kaartjie gekoop, op 'n skip geklim en weg gevaar na New York. Hy het nie eers gestop om sy ma en pa te groet nie. En toe hy nie werk in New York kon kry nie, het hy daar weg gegaan en na Philadelphia gegaan.

Maar Ben het ook nie 'n boot na Philadelphia gevat, of 'n poswa nie. Hy wou soveel van sy geld behou as wat hy kon ingeval dit moeilik sou wees om werk te kry. So het hy baie van die honderd myl gestap. Dit het langs die pad gereën, en toe hy in die dorp aankom, was hy nat en moeg.

Net so het 'n mooi meisie met die naam Deborah Read hom opgemerk toe hy langs die straat kom.

"Wel, jy lyk nie baie goed nie," het Benny die pennie gesê,
"maar jy het ten minste 'n bietjie geld in jou sak."

"Ek is bly daaroor," het Ben gesê. "Ek sal 'n kamer kry en genoeg hê om te eet terwyl ek werk soek. Maar ek wens amper ek het nie weg gehardloop nie. Ek het die belofte verbreek wat ek gemaak het om by my broer te bly en vir hom te werk."

Dit was waar, en dit sou baie jare duur voordat Ben en James weer vriende was. Dit sou amper 'n jaar duur voordat Ben huis toe gaan om dinge aan sy ma en pa te verduidelik. Hy het hartseer en eensaam gevoel terwyl hy na 'n kamer gesoek het.

Maar na 'n warm bad en 'n goeie nag se rus het Ben beter gevoel. Toe hy uit gegaan het om die drukkers in Philadelphia te sien, het hy 'n baie goeie werk gekry. Om die waarheid te sê, hy het nou soveel van drukwerk geweet dat hy in beheer van 'n klein winkel geplaas was.

Ben het hard aan sy werk gewerk, en oor die jare het hy aanhou spaar. Hy het vinnige, maklike maniere gevind om dinge te doen, hy het tyd en werk bespaar. Hy het ook geld gespaar, sodat hy nooit hulpeloos en gebonde sou wees aan 'n werk waarvan hy nie gehou het nie.

Soms het Ben geld gespaar deur dinge vir homself te doen in plaas daarvan om iemand anders te betaal om dit te doen. Die mense van Philadelphia het Ben bewonder toe hulle sien hoe hy papier in 'n kruitwa deur die strate stoot. "Daardie Ben Franklin is 'n harde werker," sou hulle sê, "en hy weet hoe om te spaar."

Benny die pennie het gelag toe hy dit gehoor het. "Jy doen meer as om te werk en te spaar," het hy aan Ben gesê.

Wat anders dink jy was Ben besig om te doen?
Hy het gestudeer en geles. Hy het nuwe dinge geleer.

“Ons moet almal meer studeer,” het die dorps mense soms gesê. “As daar net goeie skole naby was. Maar daar is nie eens een universiteit in die hele Kolonie van Pennsilvanië nie!”

“Waarom leer ons mekaar dan nie,” het Ben voorgestel, en hy het 'n leer klub gestig wat hy die Junto klub genoem het.

Hy en tien ander mans het elke Vrydagaand ontmoet. By elke vergadering het enige lid wat 'n boek gelees het of andersins van iets uitgevind het, vir die ander vertel wat hy geleer het.

Ek hou van hierdie klub, het Ben vir Benny gefluister. Ons leer nie net van boeke nie. Ons leer om van goed te praat en om na ander mense se idees te luister.

Deur hard te werk, te studeer en te spaar, het jong Ben Franklin begin om suksesvol te wees en voorspoedig te wees.

Teen hierdie tyd het baie van die dames in Philadelphia gedink dat Ben 'n baie goeie man sou maak. Maar Ben het geweet dat daar net een spesiale meisie vir hom was. Dit was Deborah Read, dieselfde mooi meisie wat hom daardie heel eerste dag die stad sien instap het.

Ben het genoeg geld gespaar om 'n vrou en gesin te onderhou. En hy het sy eie drukkery besit. Hy het begin om by Deborah vlerk te sleep.

Toe Ben en Deborah gevestig het om saam 'n gesin groot te maak, het Ben altyd maniere probeer vind om hul lewens saam gelukkiger en gemakliker te maak.

Een wintersdag het Ben sy vrou en kinders naby die kaggel gesien saam drom. Hulle was baie koud, al was die vuur gevlam.

“Ons is koud,” het hulle gesê. “Die meeste van die hitte van die kaggel gaan by die skoorsteen op.”

Ek is ook k-k-koud, het Benny gesê. Hy het geklink asof hy klein koper tandetjies het wat op mekaar klap. Die kaggel vreet so baie h-h-hout op, en dit gee nie h-h-hitte terug nie!

“Dis verkwistend!” het Ben gesê. “Ek dink ek kan dit reg maak.”

Ben het dit reg gemaak. Hy het 'n ystertoestel gebou wat hy 'n stoof genoem het. Dit was nie soos die stowe waarop ons vandag kook nie, maar dit het wel warm geword toe Ben 'n vuur daarin gemaak het.

"Dit is regtig 'n ysterboks wat in die kaggel pas," het Ben gesê. "Dit keer dat die meeste van die hitte by die skoorsteen op gaan. Daar is net 'n klein gaatjie in sodat net die rook kan uit gaan."

“Uiteindelik!" het Deborah gesê. “Die hitte kom in die kamer.”

"Dit is lekker warm," het Benny gesê, wat op homself langs die nuwe stoof gerooster het.

“Wag totdat die buurman hiervan hoor!” het die kinders geroep.

Toe van die buurvroue van die stoof gehoor het, het hulle gesê dit is net nuwerwetse snert. Hulle sou niks daarmee te doen hê nie, en hulle het aangehou om koud te kry maak nie saak hoeveel hout hulle in hul kaggels verbrand het nie.

Ander bure het egter stowe soos Ben s'n in hul huise gesit en was knus en warm. En hulle het nie helfte soveel hout gebrand nie.

Hulle het hul nuwe stowe die Franklin stowe genoem.

"Jou stoof spaar energie," het Benny die pennie gesê. "Dit is wat vuurmaak hout regtig is, Ben. Dit is brandstof wat wag om in energie verander te word wanneer dit brand."

Vandag verbrand ons gas en olie om warm te bly. Hulle is ook brandstof, en dit beteken dat hulle bronne van energie is. Nou is dit selfs belangriker as wat dit in Ben se dag was om energie te bespaar.

Kan jy aan maniere dink om energie te bespaar?

Ben het nie net energie en tyd en geld bespaar nie. Hy het idees gespaar. Hy het dit op stukkies papier neer geskryf sodat hy hulle kan onthou. Sommige was idees wat hy van homself gedink het. Ander het hy in boeke gevind. Baie het gegaan oor maniere om te spaar, en byna almal het gegaan oor maniere hoe om 'n gelukkiger lewe te lei.

“Jy moet daardie idees aan ander mense oordra sodat hulle dit ook kan gebruik,” het Benny een dag gesê.

"Dit is nou 'n goeie idee!" het Ben gelag, en hy begin al die idees wat hy versamel het in 'n nuwe soort boek neer te skryf. Hy het dit *Poor Richard's Almanack* genoem. Dit was nie vir Ben moeilik om die boek te skryf nie, want hy het so baie geoefen hoe om te skryf toe hy jonger was.

Bennie het van die boek gehou. Hy het veral van die bladsy gehou waar daar staan: 'n Pennie wat gespaar word, is 'n pennie wat verdien word.

Ek is bly jy het my gered, het Benny gesê.

Ek moes, het Ben vir hom gesê. Jy is 'n spesiale pennie.

2

Toe *Poor Richard's Almanack* gedruk was, was dit 'n groot sukses. Byna almal het dit gelees. Dit was gevul met goeie idees en snaakse stories en wyse gesegdes.

Een van die gesegdes in Ben Franklin se almanak is vandag regtig belangrik: Mors nie, soek nie. Toe Ben Franklin gelewe het, was daar soveel brandstof en spasio en water dat dit gelyk het of ons nooit sou kort kom nie. Vandag weet ons dat ons hierdie dinge nie onverskillig kan gebruik nie, anders sal dit minder word.

Soos die meeste besige mense, het Ben Franklin nooit genoeg tyd gehad nie. Soos hy ouer geword het, het dit gelyk of hy te veel kosbare minute spandeer het op soek na sy bril. Hy het teen hierdie tyd twee pare gehad - een om na dinge van naby soos boeke te kyk, en een om na veraf dinge soos straat tekens te kyk.

Eendag, terwyl hy probeer het om sy bril te vind, het Ben besef dat wanneer hy na ver goed kyk, het hy altyd deur die boonste deel van die bril gekyk. Toe hy na dinge van naby gekyk het, het hy deur die onderste deel gekyk.

Benny, het hy gesê, ek dink ek het pas aan 'n goeie manier gedink om tyd en moeite te bespaar.

Weet jy wat Ben toe gedoen het?

Hy het albei glase in twee dele gesny. "Ek sal die deel van die bril wat ek gebruik vir ver-weg dinge bo-op die brilraam sit," het hy aan Benny gesê. "Dan sit ek 'n deel van die naby-glase aan die bodem. Op dié manier sal ek twee pare brille in een hê. En ek sal nooit weer vir die tweede paar hoef te jag nie!"

Ben se nuwe bril het hom beslis baie tyd gespaar. En toe sy vriende dit sien, wou baie van hulle 'n paar net soos hy hê.

Die bril het bekend geword as bifokale. En baie mense gebruik dit vandag nog. Ken jy iemand wat tyd en moeite spaar deur bifokale te dra?

Ben was nou baie suksesvol. Hy hoef sekerlik nie boeke by 'n boekwinkel te leen nie. Maar hy het onthou hoe dit gevoel het om nie boeke te hê nie.

"Ek gaan dinge reg maak sodat almal boeke kan hê om te lees," het hy aan Benny gesê. En hy het met sy vriende oor sy nuwe idee begin praat.

“Sal julle die boeke stoor wat julle nie meer wil hê nie?” het Ben gevra. “Wanneer ons genoeg het, sal ons dit alles op een plek versamel sodat mense dit kan kom leen en lees. “Wat 'n goeie idee!” het Ben se vriendelike vriende geantwoord. En hulle het vir Ben die boeke gegee wat hulle nie meer gelees het nie.

Hy het die boeke in een kamer bymekaar gesit, en dit was die begin van die eerste openbare biblioteek in die Verenigde State.

Die begin van die eerste openbare biblioteek was maar een van die vele dinge wat Ben Franklin vir sy mede burgers gedoen het.

Hy het ook die eerste brandweer stasie en die eerste hospitaal in Philadelphia begin. 'n Skool wat hy gestig het, het die Universiteit van Pennsylvania geword. Dit was as gevolg van Ben dat Philadelphia een van die heel eerste stede was wat straat ligte gehad het. En natuurlik weet ons hoe hy met 'n vlieër geëksperimenteer het en ontdek het dat weerlig regtig elektrisiteit was.

Ben se vrou en kinders was so trots op hom. Sy ouers was ook. Selfs sy broer James was bly toe hy 'n kans gehad het om tyd saam met Ben kon deur bring.

Ben het nou tyd gehad – tyd en geld – want hy het gespaar toe hy jonk was, en hy het wat hy gehad het verstandig gebruik. Hy kon na ver plekke reis en nuwe dinge leer en met verskillende mense praat.

Ben Franklin was so goed om dinge by die huis gedoen te kry dat hy gevra was om Engeland toe te gaan toe daar moeilikheid tussen die koning en die kolonies ontstaan het. Maar selfs Ben kon nie die probleme tussen die Britte en die Amerikaners oplos nie. Toe die koloniste dus besluit het om 'n aparte land te vorm, het Ben by ander aangesluit om die Onafhanklikheids verklaring te onderteken. En toe ons nasie baie nuut was, het hy Frankryk toe gegaan, waar hy die Franse koning oorgehaal het om ons te help met geld en ander waardevolle dinge wat 'n nuwe land nodig gehad het.

Ten spyte van sy roem en rykdom en sukses, het Ben voortgegaan om geluk te vind deur tyd en geld en energie te bespaar.

As gevolg van Ben Franklin ken baie mense vandag die waarde van spaar, soveel so dat baie instellings soos banke en versekerings maatskappye en selfs kolleges na hom vernoem is.

Miskien wil jy nou dalk dink oor wat jou gelukkig sal maak. Jy sal dalk dinge wil begin spaar wat vir jou belangrik is.

Net soos ons goeie vriend Ben Franklin.

Die Einde

THINK

DIGITAL ACADEMY